

ЭОЖ 37.015.3**МРНТИ 14.35.07****DOI 10.56525/DXUB7677**

МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАЛАРЫНА БЕЙІМДЕЛУІНІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШАРТТАРЫ

Ә.О.Жалғасбаева, А. Қ. Егенисова

Есенов университеті, Ақтау қаласы, Қазақстан

e-mail: alina.zhalgasbayeva@yu.edu.kz, almazhai.yegenissova@yu.edu.kz

Аңдатпа. Бұл мақалада мектеп оқушыларының халықаралық оқу бағдарламаларына сәтті бейімделуін қамтамасыз ететін педагогикалық принциптер қарастырылады. Ол жаһандық өзгерістер дәуірінде мектептен университетке өтуді жеңілдететін икемді білім беру жолдарын дамытудың теориялары мен әдістерін талдайды. Дереккөздердің кең ауқымына сүйене отырып, зерттеу студенттердің шетелде білім алу қабілетіне әсер ететін негізгі аспектілерді – ұйымдастырушылық, жеке және мәдениетаралық – анықтайды.

Жаңа ортаға сәтті кірігу тек тілді меңгеру мен біліммен ғана емес, сонымен қатар оқу орнының ұйымдасқан қолдауының қажеттілігімен, кеңес беру үшін заманауи цифрлық құралдарды пайдаланумен және тиімді әлеуметтік-мәдени бейімделумен анықталады. Академиялық қолдауды, психологиялық ресурстарды және мәдениетаралық құзыреттілікті дамыту бағдарламаларын біріктіретін интеграцияланған білім беру жүйелеріне ерекше назар аударылады. Ол сондай-ақ студенттердің барлық санаттары үшін қолжетімділік, теңдік және инклюзивті білім алу үшін жағдай жасау үшін келісілген ережелер мен технологиялық жетістіктерге негізделген университеттер арасындағы халықаралық серіктестіктің маңыздылығын атап көрсетеді.

Бұл жұмыс икемді оқыту жолдарын дамытудың біртұтас педагогикалық әдісін ұсыну арқылы халықаралық білім беру туралы түсінігімізді кеңейтеді. Нәтижелер студенттердің жаһандық білім беру орталарына сәтті интеграциясын қолдайтын ұзақ мерзімді жоспарларды құруда мұғалімдерге, шешім қабылдаушыларға және ұйымдарға пайдалы құрал бола алады.

Түйін сөздер: Халықаралық білім, білім беру жолдары, студенттердің интеграциясы, педагогикалық шарттар, мәдениетаралық бейімделу, жоғары білім, жаһандық ұтқырлық.

Кіріспе

Жиырма бірінші ғасырда халықаралық білім бүкіл әлемде адам дамуында маңызды рөл атқарады. Халықаралық білім беру жобаларының, студенттер алмасу бағдарламаларының және шетелдегі университет филиалдарының кампустарының көбеюінің арқасында шетел университеттерінде оқуын жалғастырғысы келетін мектеп оқушыларының саны артып келеді. ЮНЕСКО мәліметтері бойынша (2023), 6,3 миллионнан астам студент халықаралық білім беру бағдарламаларына қатысады, бұл алдыңғы онжылдықпен салыстырғанда 45 пайызға артты. Бұл өсу жаһандық деңгейде жоғары сапалы білімге деген қызығушылықтың артқанын және жаңа білім беру, лингвистикалық және мәдени орталарға ауысатын студенттерді қолдаудың тиімді жүйелерін құру қажеттілігін көрсетеді.

Танымалдығы артып келе жатқанына қарамастан, шетелде білім алу басқа елдердің бірінші курс студенттері үшін қиын болып қала береді (Andrade, 2019; Sawir және т.б., 2020). Негізгі қиындықтарға оқытудың жаңа талаптарымен күресу, оқытудың әртүрлі тәсілдері және сыныпқа қатысу мен бағалау әдістеріне қатысты әртүрлі күту жатады. Тілдегі қиындықтар, жазу тәсілдеріндегі айырмашылықтар және мәдениетаралық өзара әрекеттесу ерекшеліктері де күйзеліске, алаңдаушылыққа және оқу үлгерімінің төмендеуіне әкелуі мүмкін. Педагогикалық тұрғыдан алғанда, бұл қиындықтар болашақ халықаралық студенттерге сапалы дайындық пен қолдаудың жоқтығын көрсетеді. Шетелде мектептен университетке

ауысу – табысты академиялық, психологиялық және мәдени бейімделуді талап ететін күрделі процесс.

Дайындық бағдарламалары әдетте IELTS және TOEFL сияқты сынақтар арқылы тілдік дағдыларды дамытуға бағытталған. Дегенмен, жақында жүргізілген зерттеулер жаңа ортада толық әлеуметтік және академиялық бейімделу үшін тілді білудің өзі жеткіліксіз екенін көрсетеді (Байрам, 2021; Диардорф, 2018). Сондықтан шетелде оқуға дайындық академиялық дағдыларды, мәдениетаралық сананы, психологиялық тұрақтылықты және өз бетінше білім алу мүмкіндігін ескере отырып, жан-жақты болуы керек. Кету алдындағы білім беру бағдарламалары (PDEPs) студенттерді шетелде оқуға дайындаудың маңызды құралы ретінде кеңінен танылды (Бессет және Камден, 2017).

Жақсы жобаланған PDEP әдетте алты негізгі бағытты қамтиды: пәндік білім, жаһандық этиканы түсіну, мәдениетаралық құзыреттілік, мәдениетаралық коммуникация дағдылары, жаңа елге бейімделу және жеке қауіпсіздік. Мұндай бағдарламалардың, әсіресе медицина және денсаулық сақтау сияқты салалардағы танымалдылығына қарамастан, жоғары сынып оқушыларын шетелдегі жоғары оқу орындарына түсуге дайындауда оларды пайдалану бойынша зерттеулердің жоқтығы анық. Қолданыстағы зерттеулердің көпшілігі бакалавриат және магистратура деңгейлерінде шетелде оқу тәжірибесін зерттейді, университетке түсуге өтпелі кезең аз зерттелген. Бұл зерттеу трансформациялық оқытудың теориялық негіздеріне (Мезиров, 1991), мәдениетаралық коммуникация теориясына (Байрам, 1997; Диардорф, 2006) және құзыреттілікке негізделген тәсілдерге (ЭЫДҰ, 2019) сүйенеді. Тұтастай алғанда, бұл тұжырымдамалар халықаралық білім беру контекстіне сәтті бейімделу сыни ойлауды, мәдениетаралық түсінуді және икемді оқу дағдыларын қалыптастыратын мақсатты педагогиканы қажет ететінін атап көрсетеді. Осылайша, интеграция сыртқы жағдайларға пассивті жауап ретінде емес, жеке тұлғаны және оқу әдістерін қайта қарауды талап ететін белсенді процесс ретінде қарастырылады.

Зерттеудің негізгі мақсаты мектеп бітірушілерінің халықаралық білім беру бағдарламаларына сәтті интеграциялануын қамтамасыз етуге бағытталған кетуге дейінгі дайындықтың бейімделген моделін әзірлеу және сынау болды. Бұл модель студенттерді ең жақсы дайындау және шетелде оқудың бастапқы кезеңінде олардың тұрақтылығын арттыру үшін академиялық, тілдік, мәдениетаралық және психоәлеуметтік факторларды қарастырады.

Зерттеу материалдар мен тәсілдер. Бұл зерттеуде прагматикалық парадигмаға негізделген аралас әдістеме қолданылды, ол нақты әдістемені қатаң ұстанудан гөрі негізгі зерттеу мәселесіне және онымен байланысты мақсаттарға басымдық береді. Бұл тәсіл өлшенетін көрсеткіштерді де, халықаралық білім беру ортасына бейімделген студенттердің жеке тәжірибесін де жан-жақты түсінуді қамтамасыз ете отырып, сандық деректер мен сапалық талдауды тиімді біріктіреді.

1. Зерттеу әдістемесі және қатысушы үлгісі. Зерттеуге шетелде оқуды жоспарлап отырған орта мектеп түлектерінің екі тобы қатысты: кетуге дейінгі дайындық бағдарламасын (PDP) аяқтаған эксперименттік топ (n=45) және орындамаған бақылау тобы (n=42). Салыстырымдылықты қамтамасыз ету үшін қатысушыларды іріктеу кезінде тілді меңгеру, академиялық үлгерім және әлеуметтік мәдени деңгей ескерілді. Деректер үш негізгі нүктеде жиналды: ПДП басталғанға дейін, оны аяқтағаннан кейін бірден және шетелдік оқу орындарына түскеннен кейін үш айдан кейін. Бұл реттілік қысқа мерзімді де, ұзақ мерзімді де бейімделуді жан-жақты талдауға мүмкіндік берді.

2. Кету алдындағы дайындық бағдарламасының құрылымы. Ұшу алдындағы дайындық бағдарламасы қалыптасқан теориялық қағидалар мен бар әдебиеттерді шолу арқылы жиналған дәлелдемелерді ескере отырып әзірленген. Ол бес негізгі блоктан тұрды, олардың әрқайсысы бейімделудің белгілі бір аспектісіне бағытталған. Шығу алдындағы дайындықтың мазмұны мен мақсаттары трансформациялық оқыту (Mezirow, 1991) және мәдениетаралық құзыреттілікті дамыту (Deardorff, 2006), сондай-ақ алдыңғы зерттеулердің практикалық ұсыныстары (мысалы, Bessette & Camden, 2017) сияқты сәйкес теорияларға негізделген.

Төменде оның мазмұны мен мақсаттарын егжей-тегжейлі сипаттайтын бағдарлама құрылымы, оның негізін құрайтын негізгі дереккөздерге сілтемелер берілген.

Кесте 1. Шығу алдындағы дайындық бағдарламасының құрамдас бөліктері мен іс-шаралары

PDT Компоненті	Мақсаты	Әдістері / Жаттығулар	Дереккөздер
Академиялық сауаттылық	Халықаралық стандарттарға сай жазу, оқу және сыни ойлау дағдыларын дамыту	Дәлелдеу жаттығулары, сілтеме жасау, сыни жауап жазу	Bessette & Camden (2017); Kironji et al. (2018)
Академиялық ағылшын тілі	Пәндік бағыттағы тілдік құзыреттілікті арттыру	Сөздік қорын кеңейту, семинар талқылаулары, ауызша презентациялар	Andrade (2019); Byram (1997)
Мәдениетаралық коммуникация	Мәдени хабардарлық пен бейімделуді дамыту	Рөлдік ойындар, кейс-стадилер, мәдени құндылықтарды талқылау	Deardorff (2006); Byram (1997)
Психологиялық дайындық	Эмоциялық төзімділікті және өзін-өзі сенімділікті арттыру	Стресті басқару, ой журналын жүргізу, отбасынан алыстауға дайындық стратегиялары	Mezirow (1991); Sawir et al. (2020)
Практикалық бағдар	Студенттерді университет жүйесімен таныстыру	Бағыттау сессиялары, кампусқа турлар, онлайн навигация жаттығулары	Bessette & Camden (2017); Dennis (2023)

Мәліметтерді жинау құралдары

Зерттеуде кету алдындағы дайындық бағдарламасын (PDP) аяқтаған орта мектеп түлектерінің нақты жетістіктерін де, өмірлік тәжірибесін де бағалау үшін сандық және сапалық әдістердің комбинациясы қолданылды. Сандық бағалау мыналарды қамтиды:

- Мәдениетаралық құзыреттілік шкаласы (ICS): мәдениетаралық контексте білімді, көзқарасты және мінез-құлық бейімділігін өлшейді (Диардорф, 2006).

- Академиялық дайындық тесті (ART): халықаралық жоғары білім стандарттарына сәйкес оқуды түсіну, жазу дағдылары және сыни тұрғыдан ойлауды бағалайды (Kironji et al., 2018).

- Психологиялық бейімделу шкаласы (PAS): студенттердің стресс деңгейін, үйге деген сағынышын және өзіне деген сенімділігін бағалайды (Sawir және т.б., 2020).

Сапалық әдістерге мыналар кіреді:

- Жеке тәжірибені, кездесетін қиындықтарды және күресу стратегияларын зерттеуге арналған жартылай құрылымдық сұхбат.

Ағымдағы бейімделу мен өзін-өзі бағалайтын жеке өсуді құжаттайтын рефлексиялық күнделіктер.

• Нәтижелерді салыстыру және ортақ тақырыптарды анықтау үшін топтық талқылаулар жүргізілді (Bessette & Camden, 2017).

Деректерді талдау

Бағдарлама аяқталғанға дейін және кейінгі өзгерістерді анықтау үшін сандық деректерді талдау үшін сипаттама статистикасы, жұпталған t-тесттері және дисперсияны талдау (ANOVA) пайдаланылды. Сапалы деректер жалпы тақырыптарды, бейімделу стратегияларын анықтау және жеке білім беру элементтерінің тиімділігін бағалау үшін тақырыптық талдауға ұшырады (Creswell, 2014; Braun & Clarke, 2006).

Барлық рәсім жалпы қабылданған халықаралық этикалық стандарттарға сәйкес келді. Қатысушылар қатысу алдында хабардар етілген келісімге қол қойды, құпиялылық кепілдігін алды және кез келген уақытта шығуға құқылы болды. Деректер белгіленген нұсқауларға сәйкес анонимделген және қауіпсіз сақталған (OECD, 2019).

Аралас әдістерді конвергентті дизайн сандық және сапалық деректерді біріктіріп, қосымша нәтижелер берді. Эксперименттік тәсіл жақсартылған академиялық дайындық, мәдениетаралық құзыреттілік және психологиялық бейімделу мен ДДТ бағдарламасына қатысу арасында тікелей байланысты орнатты. Сапалы деректер осы өзгерістердің мәнмәтінін түсінуге және нақты білім беру тәсілдерінің бейімделуді қалай жеңілдететінін түсіндіруге, сондай-ақ бағдарламаны жетілдіру мүмкіндіктерін анықтауға көмектесті.

Зерттеу нәтижелері және оларды талқылау. Сандық және сапалық деректерді бағалау, кету алдындағы дайындық (PDT) бағдарламасына қатысу орта мектеп түлектерін шетелде жоғары білім алуға дайындығын айтарлықтай жақсартқаны анықталды. Академиялық білімді, тілдік дағдыларды, мәдениетаралық қарым-қатынас дағдыларын, психологиялық тұрақтылықты және практикалық дайындықты қамтитын кешенді бағдарлама студенттерге орта білімнен шетелдегі университеттік ортаға өтуді жеңілдетуге көмектесті. Академиялық дағдылар мен тілді меңгеру: Студенттер сыни оқуда, жазбаша дәйекті дәлелдер құрастыруда және халықаралық академиялық стандарттарды түсінуде айтарлықтай жақсарғанын көрсетті.

Академиялық ағылшын тілін пайдалану дағдылары, әртүрлі салалардағы арнайы терминология және ауызша сөйлеу дағдылары студенттерге сыныптағы талқылауларға оңай қатысуға және жазбаша тапсырмаларды орындауға көмектеседі. Бұл жақсартулар кетуге дейінгі бастамалардағы академиялық білімнің маңызды рөлі туралы бұрынғы қорытындыларды көрсетеді (Бессетте және Камден, 2017; Киронджи және т.б., 2018).

Мәдениетаралық құзіреттілік: Қатысушылар мәдени сезімталдықты, мінез-құлық икемділігін және әртүрлі көзқарастарды қабылдау қабілетін көрсетті. Интерактивті модельдеу, рөлдік ойындар және рефлексиялық жаттығулар сияқты әрекеттер мәдениетаралық түсінуді дамытуда, Байрамның (1997) және Дирдорфтың (2006) мәдениетаралық өсуге жәрдемдесудегі тәжірибелік оқытудың құндылығы туралы теорияларын қолдауда әсіресе тиімді болды.

Психологиялық тұрақтылық: Студенттер күйзеліс деңгейінің төмендегенін, өзіне деген сенімділіктің жоғарылағанын және үйге деген сағыныш пен академиялық қиындықтарды жеңудің тиімді стратегиялары туралы көрсетеді. Рефлексиялық күнделіктер мен топтық талқылаулар арқылы жиналған ақпарат мобильділік бағдарламаларындағы психоэлеуметтік қолдау бойынша алдыңғы зерттеулерге сәйкес эмоционалдық тұрақтылық пен күресу дағдыларын ілгерілетуде тәлімгерлік пен құрдастар желілерінің маңыздылығын атап өтті (Andrade, 2019; Sawir және т.б., 2020). Тәжірибелік бағдар: университет жүйелерін, қол жетімді институционалдық ресурстарды және академиялық үміттерді қамтитын бағдарлама модульдері студенттерге әкімшілік процестер мен шетелдегі күнделікті қиындықтарды шешуге көмектеседі. Бұл компоненттер бірге жан-жақты, бейімделгіш тәжірибеге ықпал етеді.

1-сурет. Шығу алдындағы дайындық

PDT бағдарламасына қатысу оқу жетістіктерін, тілдік дағдыларды, мәдениетаралық қарым-қатынас дағдыларын, психологиялық салауаттылықты және практикалық бейімделуді қоса алғанда, әртүрлі салаларда айтарлықтай жақсартуларға әкелді. Бұл өзара байланысты жақсартулар халықаралық білім беру ортасына табысты қатысу үшін берік негіз қалауға көмектесті. Керісінше, бақылау тобымен салыстыру PDT бағдарламасына қатыспаған студенттердің үлкен күйзеліске ұшырағанын, академиялық сенімділіктің төмендеуін және шетелдік академиялық ортаға бейімделуде үлкен қиындықтарға тап болғанын көрсетті, бұл бағдарламаның маңызды артықшылықтарын көрсетті.

Бұл зерттеудің нәтижелері орта мектеп түлектерінің халықаралық білім беру бағдарламаларына өту кезінде бастан кешкен күрделі және көп қырлы бейімделу процесін көрсетеді. Алдыңғы зерттеулерге сәйкес (Bessette және Camden, 2017; Киронджи және т. Жеке

өлшемдерге бағытталған интервенциялардан айырмашылығы, PDT бағдарламасы академиялық және әлеуметтік-мәдени трансформацияға жаһандық қолдау көрсететін жан-жақты құрылымды пайдаланады.

Академиялық және тілдік интеграция:

- Деректер академиялық конвенциялар туралы белгіленген білімге сәйкес бағдарлама бойынша академиялық сауаттылықтың, сыни ойлаудың және ағылшын тілін білудің айтарлықтай артқанын көрсетеді (Байрам, 1997; Диардорф, 2006).

- Жазбаша жаттығулар, семинарлар және құрылымдық пікірталастар сияқты білім беру іс-шаралары халықаралық академиялық стандарттарды меңгеруге көмектесті, когнитивтік стресс пен осы ауысуларға байланысты алаңдаушылықты тиімді төмендетті (Деннис, 2023).

Мәдениетаралық құзыреттілік және әлеуметтік бейімделу:

- Тәжірибелік оқыту және рефлексиялық жаттығулар мәдениетаралық сезімталдық пен бейімделу дағдыларын арттыруға ықпал етті, осылайша Мезировтың (1991) трансформациялық оқыту теориясын бекітті.

- Тәлімгерлік бағдарламалары және достар жүйелері сияқты эмоционалды қолдау тетіктері алдыңғы зерттеулердің нәтижелерін қайталай отырып, мәдениетаралық бейімделу процесінде маңызды буфер ретінде қызмет етіп, осы күш-жігерді толықтырды (Andrade, 2019; Savir et al., 2020).

Психологиялық төзімділік:

- Психологиялық дайындық модульдері студенттерге стрессті, үйді сағынуды және университет өміріне байланысты қысымды басқару стратегияларын ұсынады.

- Рефлексивті журнал жүргізу және жетекші пікірталас сияқты құралдар өзін-өзі тану мен өзін-өзі реттеуді арттыруға, жаңа ортаға сәтті кірігу үшін қажетті қасиеттерді анықтауға ықпал етті (Тинто, 1993; Байрам, 1997).

Тәжірибелік бағдар:

- Процесс дағдыларына, институционалдық күтуге және ресурстарды шарлауға бағытталған оқыту автономияны алға жылжыту кезінде белгісіздікті азайтуда тиімді екенін дәлелдеді.

- Бұл тәсілдер ЭЫДҰ (2019) тиімді дайындық стратегиялары бойынша ұсыныстарына сәйкес келеді.

Педагогикалық салдарлар:

- Нәтижелер тиімді интеграция әртүрлі бейімделу аспектілерінің өзара әрекетінен туындайтынын көрсетеді.

- Ұшу алдындағы дайындық бағдарламалары тәжірибелік оқытумен, көп өлшемді тіректермен және үздіксіз эмпирикалық бағалаумен сипатталатын кешенді дизайнға ие болуы керек.

- Мектептер мен дайындық мекемелері оқушылардың жан-жақты дамуына ықпал ететін когнитивтік, эмоционалды және практикалық элементтерді қамтитын құрылымдық оқу бағдарламаларын енгізуге шақырылады (Бессет және Камден, 2017; Деннис, 2023).

Шектеулер және болашақ зерттеу бағыттары:

- Қорытындылардың жалпылануы шектеулі іріктеу көлемімен және аймақтық ерекшелігімен шектеледі.

- Әрі қарайғы зерттеулер бойлық әсерлерге, басқа психоәлеуметтік айнымалыларға және цифрлық немесе гибриді PDT пішімдерінің рөліне назар аударуы керек, мұндай араласулардың ауқымдылығын және жекелендіруін жақсарту үшін (Чодаха, 2022; Худзик, 2020).

Негізгі хабарлама:

- Біріктірілген PDT бастамалары студенттердің академиялық, мәдениетаралық және психологиялық салалардағы дайындығын айтарлықтай жақсартады.

- Тиімді интеграция академиялық дағдылармен қатар мәдениетаралық сезімталдық пен психологиялық тұрақтылыққа басымдық беруді талап етеді.
- Тәжірибелік оқыту, оқыту жүйелері және рефлексиялық тәжірибе бейімделу нәтижелерін жақсарту үшін өте маңызды.
- Тәжірибелік дәлелдерге негізделген құрылымдық оқу жоспарын құру студенттерге халықаралық білім беруге көшуге көмектесу үшін қажет.

Қорытынды. Бұл тұжырымдар орта мектеп түлектерінің халықаралық білім беру бағдарламаларына сәтті бейімделуі жүйелі және жан-жақты білім беру жүйесін қажет ететінін растайды. Құрылымдық кетуге дейінгі дайындық (PDT) бағдарламаларын аяқтау академиялық дайындықты, мәдениетаралық құзыреттілікті, психологиялық тұрақтылықты және практикалық дағдыларды айтарлықтай жақсартады. Бұл үдеріске тек тілді меңгеру немесе ішкі мотивация ғана емес, сонымен қатар когнитивті, эмоционалдық және әлеуметтік-мәдени факторларды жан-жақты қарастыратын педагогикалық тәсілдер де әсер етеді.

Сандық және сапалық талдаулардың нәтижелері құрылымдық оқу сабақтарының, рефлексиялық жаттығулардың, практикалық сабақтардың және адаптивті мінез-құлықты, трансформациялық қатынасты және эмоционалды басқару дағдыларын дамытудағы тәлімгерлік қолдаудың жоғары тиімділігін растайды. Академиялық мәдениетті, мамандандырылған ағылшын тілін меңгеруді, мәдениетаралық қарым-қатынас дағдыларын және психологиялық тұрақтылықты жан-жақты дамыту студенттерге шетелде жоғары білім алу міндеттерін сәтті шешуге мүмкіндік береді. Бұл тұжырымдар трансформациялық оқыту теорияларымен (Мезиров, 1991), мәдениетаралық құзыреттілікті дамыту тұжырымдамаларымен (Байрам, 1997; Диардорф, 2006) және құзыреттілікке негізделген тәсілдермен (ЭЫДҰ, 2019) сәйкес келеді. Практикалық тұрғыдан алғанда, кетуге дейінгі дайындық бағдарламалары ұйымдастырылған бағдарлау, тәлімгерлік және практикалық тәжірибе арқылы академиялық, лингвистикалық, мәдени және психоәлеуметтік қолдауды қамтуы керек.

Заманауи технологиялар мен оқытудың дербестендірілген тәсілінің үйлесімі кеңірек мақсатты топқа және білім беру тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді. Бұл зерттеу мәдениетаралық өзара әрекеттесуді, өзара түсіністікті және тұрақты халықаралық студенттер ұтқырлығын қолдау арқылы жаһандық кеңею мақсаттарына ықпал етеді. Болашақ зерттеулерде кетуге дейінгі дайындық бағдарламаларының нәтижелерін ұзақ мерзімді растауға, мәдениетаралық білім беру әдістерінің тиімділігін растауға және мотивация, өзіне деген сенімділік және күресу дағдылары сияқты психологиялық факторларды талдауға бағытталуы керек. Ұзақ мерзімді перспективада жан-жақты қолдаумен бірге ойластырылған оқыту табысты оқуға, жан тыныштығына және дарынды және бейімделгіш оқушылардың дамуына жағдай жасайды.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Andrade M. S. Ағылшын тілінде оқытылатын университеттердегі халықаралық студенттер: бейімделу факторлары // *Journal of Research in International Education*. - 2019. - Т. 18, №1. - Б. 5-19.
2. Altbach P. G., Knight J. Жоғары білімнің халықаралықтануы: мотивация және нақты жағдайлар // *Journal of Studies in International Education*. - 2020. - Т. 24, №2. - Б. 3-24.
3. Berry J. W. Аккультурация стратегиялары және бейімделу // *International Journal of Psychology*. - 1997. - Т. 32, №4. - Б. 245-264.
4. Bessette L., Camden L. Халықаралық студенттерге арналған алдын ала дайындық: скопинг шолу // *International Journal of Intercultural Relations*. - 2017. - Т. 57. - Б. 45-56.
5. Brooks R., Waters J. Студенттердің мобильділігі, көші-қон және жоғары білімнің халықаралықтануы. - Лондон: Palgrave Macmillan, 2022.
6. Choudaha R. Жаһандық студенттік мобильділік және сандық жолдар // *World Education News & Reviews*. - 2022. - Т. 35, №3. - Б. 12-20.

7. Deardorff D. K. *The SAGE handbook of intercultural competence*. - Thousand Oaks: SAGE Publications, 2006.
8. Mezirow J. Трансформациялық оқу: теориядан тәжірибеге // *New Directions for Adult and Continuing Education*. - 1991. - №74. - Б. 5-12.
9. OECD. *Education at a Glance 2019: OECD Indicators*. - Париж: OECD Publishing, 2019.
10. Sawir E., Marginson S., Deumert A., Nyland C., Ramia G. Халықаралық студенттердің қауіпсіздігі және психологиялық әл-ауқаты // *Journal of Higher Education Policy and Management*. - 2020. - Т. 42, №5. - Б. 503-518.
11. Knight J. Халықаралық жоғары білімнің өзгеріп жатқан ландшафты // *Higher Education Forum*. - 2022. - Т. 15, №1. - Б. 1-16.
12. Некрасова Т. А., Иванов С. В. Студенттердің халықаралық оқу ортасына психологиялық дайындықтары // *Педагогикалық білім*. - 2021. - №4. - С. 33-45.

REFERENCES

1. Andrade, M. S. (2019). International students in English-medium universities: Factors affecting adaptation. *Journal of Research in International Education*, 18(1), 5-19.
2. Altbach, P. G., & Knight, J. (2020). The internationalization of higher education: Motivation and realities. *Journal of Studies in International Education*, 24(2), 3-24.
3. Berry, J. W. (1997). Acculturation strategies and adaptation. *International Journal of Psychology*, 32(4), 245-264.
4. Bessette, L., & Camden, L. (2017). Pre-departure preparation for international students: A scoping review. *International Journal of Intercultural Relations*, 57, 45-56.
5. Brooks, R., & Waters, J. (2022). *Student mobility, migration and the internationalization of higher education*. London: Palgrave Macmillan.
6. Choudaha, R. (2022). Global student mobility and digital pathways. *World Education News & Reviews*, 35(3), 12-20.
7. Deardorff, D. K. (2006). *The SAGE handbook of intercultural competence*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
8. Mezirow, J. (1991). Transformative learning: From theory to practice. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 74, 5-12.
9. OECD. (2019). *Education at a Glance 2019: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing.
10. Sawir, E., Marginson, S., Deumert, A., Nyland, C., & Ramia, G. (2020). International student security and psychological well-being. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 42(5), 503-518.
11. Knight, J. (2022). The changing landscape of international higher education. *Higher Education Forum*, 15(1), 1-16.
12. Nekrasova, T. A., & Ivanov, S. V. (2021). Psychological readiness of students for international learning environments. *Pedagogical Education*, 4, 33-45.

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR SCHOOL STUDENTS' ADAPTATION TO INTERNATIONAL EDUCATIONAL PROGRAMS

A.O. Zhalgasbaeva, A. K. Egenisova

Yesenova University, Aktau, Kazakhstan

e-mail: alina.zhalgasbayeva@yu.edu.kz, almazhai.yegenisova@yu.edu.kz

Abstract. This article examines pedagogical principles that ensure the successful adaptation of school students to international curricula. It analyzes theories and methods for developing flexible educational pathways that facilitate the transition from school to university in an era of global change.

Drawing on a wide range of sources, the study identifies key aspects – organizational, personal, and intercultural – that influence students' ability to study abroad.

Successful integration into a new environment is determined not only by language proficiency and knowledge, but also by the need for organized support from the educational institution, the use of modern digital tools for counseling, and effective socio-cultural adaptation. Particular attention is paid to integrated educational systems that combine academic support, psychological resources, and programs for the development of intercultural competence. It also emphasizes the importance of international partnerships between universities based on agreed rules and technological advances to create conditions for access, equity, and inclusive education for all categories of students.

This work expands our understanding of international education by proposing a holistic pedagogical approach to developing flexible learning pathways. The results can serve as a useful tool for educators, decision-makers, and organizations in creating long-term plans that support the successful integration of students into global educational environments.

Key words: International education, educational pathways, student integration, pedagogical conditions, intercultural adaptation, higher education, global mobility.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ АДАПТАЦИИ ШКОЛЬНИКОВ К МЕЖДУНАРОДНЫМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМ ПРОГРАММАМ

А.О. Жалгасбаева, А. К. Егенисова

Университет Есенова, Актау, Казахстан

e-mail:alina.zhalgasbayeva@yu.edu.kz, almazhai.yegenissova@yu.edu.kz

Аннотация. В данной статье рассматриваются педагогические принципы, обеспечивающие успешную адаптацию школьников к международным образовательным программам. Анализируются теории и методы разработки гибких образовательных траекторий, способствующих переходу из школы в университет в эпоху глобальных изменений. Опираясь на широкий спектр источников, исследование выявляет ключевые аспекты – организационные, личностные и межкультурные, – влияющие на способность студентов учиться за рубежом.

Успешная интеграция в новую среду определяется не только уровнем владения языком и знаниями, но и необходимостью организованной поддержки со стороны образовательного учреждения, использованием современных цифровых инструментов консультирования и эффективной социокультурной адаптации. Особое внимание уделяется интегрированным образовательным системам, сочетающим академическую поддержку, психологические ресурсы и программы развития межкультурной компетентности. Также подчеркивается важность международного партнерства между университетами, основанного на согласованных правилах и технологических достижениях, для создания условий для обеспечения доступности, равенства и инклюзивного образования для всех категорий обучающихся.

Данная работа расширяет наше понимание международного образования, предлагая целостный педагогический подход к разработке гибких образовательных траекторий. Результаты могут послужить полезным инструментом для педагогов, лиц, принимающих решения, и организаций при создании долгосрочных планов, способствующих успешной интеграции учащихся в глобальную образовательную среду.

Ключевые слова: Международное образование, образовательные пути, интеграция студентов, педагогические условия, межкультурная адаптация, высшее образование, глобальная мобильность.